

דתנן: חבורת אנשים שהיו מהלכין בדרך.

והיה אדם אחד בא כנגדן של האנשים לא-ב-המהלכים.

והתחילו להתווכח ביניהם מי הוא האיש ההולך לעומתם מרחוק. אחד מהם זיהה אותו בתור איש פלוני, והשני טען שהוא טועה, ואין זה איש פלוני אלא אדם אחר.

וכדי לחזק את דבריהם, קיבל כל אחד מהם על עצמו נזירות, להראות שהוא בטוח וצודק בדבריו.

ואמר אחד, זה שטען כי זה איש פלוני: הריני נזיר, שאכן אדם זה איש פלוני הוא, כדברי.

ואחד, זה שטען כי אותו אדם הוא אינו איש פלוני, אמר: הריני נזיר, שאין אדם זה איש פלוני!

ואמר השלישי מהחבורה לשנים המתווכחים: הריני נזיר, שאחד מכם נזיר.

ואילו הרביעי אמר לשנים המתווכחים: הריני נזיר, שאין אחד מכם נזיר.

ואמר החמישי לשנים המתווכחים: הריני נזיר, ששניכם נזירים.

ואמר להם הששי: הריני נזיר שכולכם נזירים.

בית שמאי אומרים: כולם נזירים!

כי אין באמירתם זאת משום התניית תנאי בקבלת הנזירות, אלא כולם קיבלו עליהם נזירות בלשון שמביעה את צדקת דבריהם, ומתוך הנחה שבקבלה זאת הם נעשים

ויצא לבן, שאנו אומרים הקדש בטעות לא הוי הקדש, ואילו אתם חולקים עלינו בדין זה, וסבורים שהקדש בטעות הוי הקדש.

ומכלל זה אתה למד, **דסברי בית שמאי במשנתנו, שהקדש בטעות הוי הקדש!**

ומתרצת הגמרא:

אלא כך יש לתרץ את דברי רב פפא:

בית הלל הוא דקא טעו בהבנת דברי בית שמאי —

שבית הלל סברי, שטעמייהו דבית שמאי במשנתנו הוא משום דהקדש בטעות הוי הקדש, ולכן טענו להם במשנה הבאה, מדוע הם מודים לדבריהם בנזיר שנשאל על נזירותו, שלא חל ההקדש בטעות על הבמה.

ואמרי לחון בית שמאי לבית הלל: טעם דברינו הוא לאו משום דהקדש בטעות הוא.

אלא השתמשנו בלשון "הקדש טעות" כביטוי מושאל, משום דאטעייה לדיבוריה קמא, שבהמשך דיבורו הוא שיבש את תחילת לשונו ["שור שחור"], כי במקום להמשיך ולומר "שיצא ראשון מביתי", הוא אמר "שיצא מביתי ראשון".

אך עדיין תמהה הגמרא על הסברו המחודש של רב פפא בדברי בית שמאי —

וכי ניתן לומר, שסברי בית שמאי כבית הלל, שהקדש בטעות לא הוי הקדש, והשתמשו כאן רק בלשון מושאלת —

תא שמע ראייה ממשנה לקמן [לב ב] שבית שמאי סוברים שהקדש בטעות כן הוי הקדש —

נזירים.

ולכן, גם מי שטעה, נעשה נזיר, על אף שנוז משום שהיה בטוח בדבריו.

ומוכיחה הגמרא:

והא הכא, הקדש [קבלת נזירות, הדומה להקדש, כמו שאמר הכתוב הנזיר "קדוש יהיה"] **בטעות הוא** לאותו שטעה וקיבל את הנזירות מחמת טעותו, ובכל זאת **קתני**: בית שמאי אומרים, **כולם נזירים!**

ומוכח שבית שמאי סוברים שהקדש בטעות הוא הקדש!

וכם כן, האיך אמר רב פפא בהסבירו את משנתנו, שמודים בית שמאי לבית הלל שהקדש טעות לא הוא הקדש?!

ומביאה הגמרא תירוץ:

אמרי בבית המדרש לתרץ את הקושיה על רב פפא:

אכן סברי בית שמאי שהקדש בטעות הוא הקדש.

אבל רק **מהכא**, מדברי המשנה שהבאנו עתה, אפשר להוכיח שזו היא שיטתם, במקרה של טעות המבואר במשנה הזאת.

אבל **מההיא**, ממשנתנו, העוסקת בהקדש טעות באופן שונה, **לא** אפשר להוכיח, שהקדש טעות באופן שכזה הוא הקדש לפי בית שמאי.

כי את משנתנו הוצרך רב פפא לפרש, שמודים בית שמאי לבית הלל שהקדש

בטעות כמו ההקדש שבמשנתנו לא הוא הקדש, כי לא יתכן שיתקדש השור הלבן שיצא ראשון, כאשר הוא אמר במפורש שמקדיש שור שחור!

ולא השתמשו בית שמאי במשנתנו בלשון "הקדש בטעות הוא הקדש" אלא כלשון מושאלת להגדיר את דברי המקדיש, שנאמרו בלשון משובשת.

וביאר רב פפא, שהנקודה שבה נחלקו בית שמאי על בית הלל במשנתנו היא בהסבר דבריו של המקדיש, ולא במחלוקת העקרונית שביניהם בענין הקדש טעות.

וסוברים בית שמאי, שמתקדש השור השחור שיצא ראשון לשוורים השחורים, לפי שכך היתה כוונת דבריו. אלא שהוא טעה בניסוח דבריו, והשתמש בלשון מוטעית, משובשת.

ומביאה הגמרא ביאור אחר, שביאר אביי את דברי בית שמאי במשנתנו.

אביי אמר: לא קא סלקא דעתך, לא יעלה על דעתך להעמיד את המשנה ואת שיטת בית שמאי בכגון **דקאים בצפרא**, שעומד בבוקר ומקדיש את השור העומד לצאת מביתו.

אלא הכא, במשנתנו **במאי עפקינן**, במה מדובר בה, בכגון שכבר יצא השור מביתו, **דקאים בטיהרא**, שהוא עמד בצהריים, לאחר שיצאו כבר כל השוורים, הלבנים והשחורים מביתו.

ובצאתם מביתו הוא שמע את קול פרסותיהם, והוא בקי להכיר את שווריו לפי קול פרסותיהם, אלא שהפעם הוא טעה לחשוב על שורו הלבן שיצא ראשון, כי זה הוא שורו השחור, ולכן **אמר**:

שור שחור, שכבר יצא בכוקר מביתי ראשון — ליהוי הקדש!

ואין בדעתו לשחור דוקא, אלא לכל שור משווריו, אלא שהוא זיהה אותו בטעות, לפי קול פרסותיו, כאילו הוא שורו השחור, שיצא ראשון.

ואמרו ליה: לא השור השחור יצא ראשון, אלא שור לבן, הוא זה שנפק, יצא ראשון.

ואמר לחון המקדיש: אי הוה ידענא דהשור הלבן נפק, יצא ראשון, לא אמרי, לא היית אומר שהשחור יהיה הקדש, אלא הלבן.

וטעות זו היא דומה לטעות המבוארת במשנה לקמן, של מי שהיה מהלך בדרך, וזיהה בטעות את האדם המהלך מולו כאיש פלוני, ואמר הריני נזיר שזה איש פלוני, שגם שם אמרו בית שמאי שהקדש טעות הוי הקדש.

והרווח של אביי בתירוצו, הוא, שאין ההקדש חל בניגוד לדבריו.

כי רק אם מקדיש בכוקר, לפני צאת השוורים, יש משמעות לדבריו שמקדיש שור שחור שיצא ראשון בדוקא, כי הרי אין הוא נביא לדעת איזה שור עתיד לצאת ראשון, ואם אומר את הנוסח הזה, הרי שאמר זאת בדוקא, ולא יתכן שיוקדש השור הלבן שיצא ראשון.

אך אם אומר זאת לאחר שיצאו השוורים, מתוך שזיהה בטעות את קול פרסות השור הלבן כאילו הוא קול פרסות השור השחור, ולכן אמר שהוא מקדיש את השור השחור, הרי אין משמעות לדבריו שרוצה בדוקא להקדיש את השחור, אלא שאמר זאת מתוך

שטעה והניח שזה הוא השחור, אך גם אם היה לבן היה מקדישו. ולכן סוברים בית שמאי, שבאופן שכזה הקדש בטעות הוי הקדש, הרי זה דומה לממיר קרבן בשור חולין, וחשב בטעות שהוא ממיר בשור שחור והתברר שהוא שור לבן, שחלה קדושת קרבן תמורה על השור הזה.

ומקשה הגמרא על הסברו של אביי:

ומי מצית אמרת, איך אתה יכול לומר, שהתנא במשנתנו, בכגון דקאים בטיהרא, עסיק, שהוא עוסק במי שעומד בצהריים, אחר צאת השוורים מביתו, והוא מתייחס בהקדשו לשור שכבר יצא.

והקתני במקרה השני, בהמשך המשנה, "דינר זהב שיעלה", בלשון עתיד.

ומתרצת הגמרא: תני, יש לך לשנות במשנה בלשון עבר, "שעלה".

וכמו כן מקשה הגמרא מהמקרה השלישי, "חבית של יין שתעלה", בלשון עתיד.

ומתרצת באותו ענין: תני "שעלתה", בלשון עבר.

ועתה מביאה הגמרא מימרא של רב חסדא בענין שור שחור ולבן.

אמר רב חסדא: אוכמא, שור שחור הנמצא בתוך חיורא, עדר של שוורים לבנים, לקיא, מפחית את ערכו של העדר כולו, היות ועדר שכולו שוורים לבנים נמכר במחיר יותר גבוה.

כתם חיורא, לבן, הנמצא בשור שצבעו אוכמא, שחור, לקיא, מפחית את ערכו, לפי

שכתם לכן בשור שחור מצביע על נגע בשור.

ומקשה הגמרא על מימרא זו ממשנתנו:

תנן: אמר "שחור שיצא מביתי ראשון הקדש", ויצא לכן, הרי הוא הקדש לדברי בית שמאי.

קא סלקא דעתין, מניחה עתה הגמרא, שאדם כי, כאשר הוא מקדיש דבר, הניתן להתפרש לשני פנים, לדבר משובח או לדבר פחות, ב"עין רעה" הוא מקדיש. שמשאיר לעצמו את הדבר המשובח, ומקדיש את הדבר הפחות. ודבר זה מחלוקת תנאים הוא במסכת בבא בתרא [עב א].

ואילו כאן אמרי בית שמאי, שהשור הלבן, שלדברי רב חסדא הוא משובח מהשור השחור, הוי הקדש!

והרי כיון שבעין רעה הוא מקדיש, אי אפשר לפרש את דבריו שהוא מקדיש את השור הלבן ואין כוונתו לשור השחור בדוקא, ומדוע חל הקדשו לבית שמאי, לאור דבריו של רב חסדא!?

ואלא מאי, שמא תאמר לתרץ, שההנחה שהמקדיש דבר המשתמע לשני פנים, בעין יפה הוא מקדיש, והתכוון להקדיש אפילו שור לכן שיצא ראשון.

אם כך, יקשה לך המשך המשנה:

דינר של זהב שיעלה בידו ראשון ועלה של כסף —

בית שמאי אומרים הקדש.

והרי אמרת לתרץ, שבעין יפה הוא מקדיש,

ולפי זה אי אפשר לפרש דבריו שהתכוון להקדיש אפילו דינר של כסף שיעלה תחילה.

ובהכרח שבעין רעה הוא מקדיש, ומעתה חוזרת הקושיה לפי רב חסדא, כיצד אפשר לפרש דבריו שמתכוין להקדיש אפילו שור לכן, והרי לדברי רב חסדא הוא משובח משור שחור, וברור שלא התכוין להקדישו!

אך מוכיחה הגמרא מהמשך המשנה שאי אפשר לומר שבעין רעה הוא מקדיש —

ואלא מאי תאמר, שבעין רעה הוא מקדיש —

והרי המקדיש חבית של יין שתעלה בידו ראשון, ועלה של שמן —

בית שמאי אומרים הקדש.

והא שמן עדיף מיין, ואם בעין רעה הוא מקדיש, כיצד ניתן לפרש את דבריו שמסכים להקדיש אפילו שמן, בשעה שאמר יין!

ודוחה הגמרא את הקושיה הזאת:

אי משום הא — לא קשיא!

דין זה של משנתנו, בגלילא שנו, שנינו אותו במי שהקדיש חבית של יין בגליל, ועלתה בידו חבית של שמן, כיון שבגליל יש שפע של שמן, דחמרא עדיף ממשחא, והיין שם יקר יותר מהשמן.

ונמצא, שגם אם נאמר שמקדיש בעין רעה, בכל זאת, אם אמר יין ועלה בידו שמן, היתה כוונתו גם לשמן, כיון שאמר זאת בגליל, מקום שהשמן פחות בו מן היין.

מתניתין:

א. **מי שנדר בנזיר**, ולא קיים את דיני הנזיר, אלא שתה יין, ואחר כך **נשאל לחכם** אם הלשון שקיבל בה על עצמו נזירות היא לשון שמחייבת נזירות, **ואסרו** החכם, שאישר לו כי הלשון שבה הוא קיבל עליו את נזירותו היא לשון נזירות טובה —

הרי הוא **מונה** את ימי נזירותו **משעה שנדר** בנזיר, על אף שזיילזל עד עתה בהנהגת הנזירות.

ב. **נשאל לחכם** על נזירותו אם הלשון שקיבל בה את הנזירות היא לשון נזירות, **והתירו** החכם, לפי שלא היה בלשונו משום קבלת נזירות —

והיתה לו **בהמה מופרשת** לקרבן נזיר, כיון שנעקרה נזירותו, שהוברר שאינה נזירות, נעקר גם הקדשו מהבהמה. ולכן **תצא**, ותרעה **בעדר** יחד עם שאר בהמותיו, לפי שהתברר שהיא חולין גמורים.

אמרו להן בית הלל לבית שמאי: וכי, **אי** אין **אתם מודים בזה**, שהתיר לו חכם את נזירותו, לפי שהיתה טעות בלשונו, והיתה לו בהמה מופרשת לקרבן נזיר, **שהוא הקדש טעות, שתצא ותרעה בעדר**.

הרי ברור הדבר שגם לדעתכם בהמה זו בהמת חולין היא, על אף שהקדישה, כיון שעתה התברר שבטעות הקדישה, כי הוא לא היה נזיר, והקדש טעות אינו הקדש. ואם כן, מדוע אתם חולקים עלינו במשנה הקודמת ואומרים שחל ההקדש בטעות?!?

ולא ענו להם בית שמאי על שאלתם, לפי שבמקרה זה הוא לא היה נזיר, וממילא אינו

אך לפי זה, שמקדיש בעין רעה, **רישא**, שאמר שור שחור ויצא לבן, **קשיא לרב חסדא**, שאמר שור לבן עדיף משחור, וכיון שבעין רעה מקדיש, כיצד יחול הקדשו על הלבן כשאמר שחור?!?

אמר לך רב חסדא תירוץ: **כי אמרי** ששור לבן עדיף על השחור, רק **בתורא דקרמנאי**, בשוורים של המקום הנקרא קרמנא אמרתי זאת. אך משנתנו מדברת בכל בשוורים, חוץ מהשוורים הללן, ובהם אין עדיפות ללבן על השחור.

ועוד **אמר רב חסדא** בעניני שוורים:

שור **אוכמא**, שחור — עדיף **למשכיה**, לעורו, לפי שעורו משובח משאר השוורים.

סומקא, אדום — **לבשריה**. בשרו משובח יותר מהאחרים.

חיורא, לבן — הוא מעולה **לרדיא**, לחרוש בו.

ומקשה הגמרא סתירה לכך, מדברים אחרים שאמר רב חסדא:

והאמר רב חסדא: **אוכמא**, שור שחור המעורב בעדר של שוורים **חיורא**, לבנים, **לקיא**, מפחית הוא את ערכו של כל העדר של השוורים הלבנים!

והרי אם השחור משובח לעורו והלבן מעולה לחרישה, הם שווים בערכם, ומדוע אמר רב חסדא שעירוב השחור בתוך עדר הלבנים, מפחית את ערכו של כל העדר?

ומתרץ רב חסדא: **כי אמרי** שהלבן עדיף מהשחור, **בתורא בשור דקרמנאי** בלבד.

בראשו צבע אדום, וקורא לו מעשר, שאם הוא טעה במנינו, ודילג בטעות על המספר תשע, וקרא לטלה שיצא תשיעי בשם "עשירי".

ומיד נזכר בטעותו, שדילג על המספר תשע, ורצה לתקן את מנינו.

אלא שעתה הוא טעה בהלכה, וחשב שעליו לתקן את דילוגו על המספר תשע, על ידי שימנה את הבהמה הבאה שתצא, במספר תשע.

וכך הוא אמנם עשה, ומנה את הטלה שיצא אחריו במספר תשע [בעוד שלפי האמת הוא הטלה העשירי שיצא תחת השבט], ונמצא שקרא לטלה העשירי בשם "תשיעי".

ולאור טעותו זאת, הוא המשיך לטעות, ואת הטלה הבא אחריו, הוא עשה מעשר [בעוד שלפי האמת הוא הטלה היוצא אחד עשרה תחת השבט].

וקרא לטלה היוצא אחד עשר, בשם "עשירי".

ונמצא שבכל מערכת הטעויות שלו, הוא קרא בטעות לשני טלאים "עשירי" [לתשיעי ולאחד עשרה], ואילו לעשירי האמיתי, הוא קרא "תשיעי" –

שהוא מקודש!

דהיינו, העשירי האמיתי מקודש במעשר בהמה, כיון שהוא זה שיצא עשירי, ואין זה משנה כיצד הוא קרא לו.

ואילו התשיעי האמיתי והאחד עשרה האמיתי, שהוא כינה אותם בטעות "עשירי",

יכול להפריש קרבן נזיר. ואילו בית שמאי דיברו במקום שהקדש הטעות יכול לחול.

אך מאידך, אמרו להם בית שמאי לבית הלל, שאלה נגדית, שמצינו הקדש בטעות שהוא חל, במעשר בהמה. ומכאן יש ללמוד לכל הקדש בטעות:

מעשר בהמה נעשה על ידי שמכניסים את כל הטלאים לדיר, ופותחים את פתח הדיר באופן שרק טלה אחד יכול לצאת דרך הפתח. ואז הטלאים יוצאים אחד אחד דרך הפתח, והאדם המונה את הטלאים, מחזיק בידו שבט אשר בראשו יש צבע אדום, וכאשר הוא מגיע במנינו לעשר, הוא מוריד את השבט עם הצבע האדום על הטלה שנמנה על ידו עשירי, וצובעו על גבו בצבע האדום שהראש השבט.

הטלה היוצא עשירי נהיה מעשר גם אם לא קרא לו עשירי, ואפילו אם קרא לו מספר אחר הוא נהיה עשירי כיון שעבר עשירי "תחת השבט".

וחידשה התורה במעשר בהמה, שאם היתה טעות במנינו, וכמו שיבואר להלן במשנה, וקרא לתשיעי או לאחד עשרה בשם עשירי, חלה גם עליהם קדושה, אם כי הם אינם נעשים מעשר בהמה.

ונחלקו תנאים במסכת בכורות [דף ס, א ב] איזה קדושה חלה עליהם.

וטענו בית שמאי לבית הלל שממש מוכח שהקדש טעות הוא הקדש

וכי אי אין אתם מורדים במי שבא לעשר את עדרו, ומעביר את בהמותיו אחת אחת תחת השבט, ולעשירי הוא מכה בשבט שיש

מתקדשים הם בקדושת קרבן, שנחלקו בה תנאים במסכת בכורות.

ודין זה, נלמד מחידוש הפסוק [במסכת בכורות ס ב], וגם בית הלל מודים לו. ומוכח מכאן שהקדש בטעות הוא הקדש, כדברי בית שמאי!

אמרו להם בית הלל לבית שמאי: אין זה הקדש טעות!

כי לא השבט שבטעות הניף אותו האדם המונה את הטלאים על הטלה התשיעי, ואחר כך על הטלה האחד עשרה, וקרא להם בטעות "עשירי", קידשו לטלה התשיעי ולטלה האחד עשרה בקדושת קרבן!

וראיה לדבר, שלא טעותו של המקדיש היא המחילה את קדושת הקרבן, כדבריכם, משום שהקדש בטעות הוא הקדש. שהרי —

ומה אילו טעה המונה והניח את השבט על הטלה שיצא שמיני, ועל הטלה שיצא שנים עשר, וקרא להם השם "עשירי", שמא עשה כלום בדבריו?!

הרי ודאי לא עשה כלום, לפי שלא חידשה התורה במעשר בהמה דין כללי שהקדש בטעות הוא הקדש.

אלא, הכתוב שקידש את הטלה העובר עשירי אפילו אם לא מנו אותו בתורת עשירי [והיינו שחידש הכתוב, שהוא קדוש בקדושת מעשר אפילו אם המונה את הטלאים לא מנאו כעשירי, אלא טעה וקראו תשיעין] —

הוא גם זה שחידש וקידש את הטלה התשיעי ואת הטלה האחד עשרה, בלבד!

והיינו חידוש מיוחד חידש כאן הכתוב, שהיות והתשיעי והאחד עשרה סמוכים הם במנינם לעשירי, הרי אם יארע ויטעה המונה, ויקרא לטלה הסמוך לעשירי [מלפניו ולאחריו] בשם עשירי, תחול עליו קדושה [אם כי לא קדושת מעשר].

אך על שאר הטלאים, שלא חידש הכתוב, לא חלה קדושה כלל!

ואם כן, אי אפשר ללמוד ממעשר בהמה שהקדש טעות הוא הקדש, לפי שבמעשר בהמה עצמו לא נאמר שחל הקדש טעות בשאר הטלאים.

גמרא:

שנינו במשנתנו שנוזר אשר שתה יין במשך לב-א ימי נזירותו, מונה את ימי נזירותו "משעה שנדר".

ומניחה עתה הגמרא, שכוונת המשנה לומר שהוא מונה נזירותו כרגיל, כאילו לא שתה יין, ואינו צריך לנהוג איסור של שתיית יין בתורת קנס כנגד הימים בהם שתה יין.

ולכל היותר, אפשר לבאר כי זה שאמרה המשנה "מונה משעה שנדר", הכוונה היא שמונה חלק מהימים ששתה בהם יין, אך אינו צריך לנהוג איסור כנגד כל הימים ששתה בהם יין בתורת קנס.

והוינן בה: **מני מתניתין?** כדברי מי נשנית משנה זו? —

והרי לא בשיטת רבי יוסי היא, ולא בשיטת רבנן היא!

דתניא: מי שנדר נזירותו, ועבר על נזירותו,